

**VLAAMSCHE SOCIALISTISCHE ARBEIDERSPARTIJ**, eerste sociaal-democratische partij in Vlaanderen, opgericht te Mechelen in mei 1877.

Hoewel militanten uit Gent en Antwerpen deel uitmaakten van de afdeling van de Eerste Internationale in België, was er toch reeds vroeg sprake van niet alleen een mentale maar ook een communicatiekloof. Paul de Witte die met Sinksen 1871 te Brussel het Belgische congres van de Internationale bijwoonde schreef hierover in zijn herinneringen: "Wij sloegen er (...) een triestig figuur. De debatten waren uitsluitend in het Frans en wij kenden slechts Vlaams." Vanaf 1875 – geïnspireerd door de eerste verkiezingssuccessen van de Duitse sociaal-democratie – kozen de Internationalistische militanten in Gent en Antwerpen resoluut voor de parlementair-democratische weg naar het socialisme, een optie die door Internationalisten in Verviers en andere Waalse kernen niet werd gevolgd. Denise De-weerdts schreef hierover in haar studie over de beginjaren van het Belgische socialisme (1972): "de grootste tegenstelling in de Belgische arbeidersbeweging was er één van volksaard, tussen Walen en Vlamingen". Zij citeert onder meer de Zwitserse anarchist James Guillaume die nog in 1876 aan Kropotkin schreef: *Il me semble que la différence des langues empêchera toujours en Belgique une organisation unique d'exister sérieusement*. Een andere mening was **Avanti** toegedaan die in zijn *Terugblik* (1907) schreef: "Die tegenstand (om tot één partij te komen) was niet geboren uit een taalverschil, wel uit de meer anarchistische richting der Waalse werklieden." Volgens ons moeten beide verklaringen in een synthese worden betrokken: het was inderdaad zo dat de Duitse sociaal-democratische opvattingen eerder in het Germaanse taalgebied aansloegen, terwijl het **anarchisme** vooral in de Romaanse taalgebieden aanhang verwierf. In die zin bevond België zich op de breuklijn van twee

verschillende mentaliteiten en culturen. Pogingen om vooralsnog tot een Belgische **socialistische partij** te komen mislukten, en daarom werd op 20 en 21 mei 1877 te Mechelen een Vlaamsch werkliedencongres samengeroepen, waar de voorzitter – de Antwerpenaar **Filip Coenen** – de noodzaak van een eigen Vlaamse formatie benadrukte omdat “de eigen taal der mensen en de propaganda zulks vereischen”. Het blad *De Werker* werd voortaan het “orgaan der Vlaamsche Socialistische Partij en van het Internationaal Werkliedenverbond”. Op een bijeenkomst te Antwerpen op 23 juli 1877 werden de statuten en het programma van deze “Vlaamsche socialistische werklieden-partij” aanvaard. Diverse benamingen werden overigens naast elkaar gebruikt: het reglement van de Gentse afdeling in 1878 spreekt van een Vlaamsche Socialistische ‘Arbeiderspartij’. Overigens legde het programma van de jonge partij geen klemtoon op Vlaamse eisen. In de preambule van het programma werd integendeel gesteld: “Daar nu de ontvoogding van den arbeid noch een plaatselijk noch een landelijk maar een universeel maatschappelijk vraagstuk is (...) zoo kent onze partij geene nationale scheiding tusschen volkeren.” Artikel 4 van het programma bepaalde verder te ijveren voor “de zooveel mogelijke opheffing der nationaliteit door de verbreking aller hinderpalen welke de volkeren nog gescheiden houden, zoodus: eenheid in het muntwezen, contracten in handel enzovoort”. Toch kon men in *De Werker* merkwaardige verwijzingen naar de taalkundige verschillen onder socialisten lezen. Zo schreef men in het blad van 17 juni 1877, bij een bespreking van het SPD-congres in Gotha: “Vlaamsche mannen op! Tonen wij ons waardig ook zonen te zijn van het Germaansche ras! Komt allen op, wordt allen leden der socialistische partij om als bedarden, maar zekeren weg tot de regeering der rechtvaardigheid en des arbeids te geraken.” In april 1879 fusioneerde de VS(A)P met een inmiddels totstandgekomen Brabantse Socialistische Partij tot Belgische Socialistische Partij, die op haar beurt in april 1885 in de **Belgische Werkliedenpartij** zou opgaan.

In de lente van 1978 werd te Mechelen in het Cultureel Centrum **Antoon Spinoy** de oprichting van deze eerste socialistische partij in Vlaanderen in een tentoonstelling herdacht. Het initiatief paste in de politiek van meer Vlaamse profilering die de nieuwe voorzitter van de Vlaamse socialisten, **Karel van Miert**, zijn partij wilde meegeven.

LITERATUUR: *Programma der Vlaamsche Socialistische arbeiderspartij*, 1877; – *Statuten der Vlaamsche socialistische werkliedenpartij*, 1877; – *Vlaamsche socialistische arbeiderspartij, reglement der middensectie van Gent*, 1878; – *Avanti, Een terugblik*, I, 1935; – D. Oukhow-Deweerd, ‘Het verslagboek van de Gentse sectie van de Vlaamse socialistische partij in de jaren 1877-1878’, in *Handelingen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis* (1957), p. 1-125; – D. Deweerd, *De Belgische socialistische arbeidersbeweging op zoek naar een eigen vorm 1872-1880*, 1972; –

M. Bafcop, 'Een herdenking: in 1877 werd te Mechelen een 'Vlaamsche Socialistische Partij' opgericht', in *Socialistische Standpunten*, 5 (1977), p. 283-287; – G. Vanschoenbeek, *De wortels van de sociaal-democratie in Vlaanderen*, RUG, doctoraatsverhandeling, 1992.

GUY VANSCHOENBEEK